

Nr 234.

Av herr **Bärg, Johan, m. fl.**, om ökat anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna.

Alkoholistlagen lägger huvudvikten vid det förebyggande arbetet genom nykterhetsnämnderna. Det försämrade nykterhetstillståndet har ställt ökade krav på dessa nämnder och gjort en effektivisering av deras arbete allt mer påkallad, något som den s. k. snabbutredningen angående nykterhetstillståndet under kriget också kraftigt underströk. En rad våldsdåd på senaste tiden, vid vilka alkoholmissbruk visat sig vara bidragande eller huvudsaklig orsak, ha med allt fog upprört allmänheten. Ett ohyggligt exempel härpå är det s. k. koffertmordet i Stockholm, vilket begåtts av en av nykterhetsnämnden sedan flera år tillbaka känd alkoholist. Att döma av erfarenheterna av liknande fall kan man icke frigöra sig från tanken, att nämnden haft goda möjligheter att förebygga detta brott, om den haft bättre ekonomiska resurser och därmed möjlighet att anställa tillräcklig personal till att anordna effektiv, profylaktisk verksamhet beträffande alla kända alkoholister i stället för att som nu endast medhinna att ägna sig åt de mest akuta fallen.

I syfte att öka den samhälleliga nykterhetsvårdens slagkraft och effektivitet i allmänhet ha vissa särskilda åtgärder vidtagits på grund av beslut vid föregående års riksdag. Hit hör bland annat ett genom författningsändring numera gällande speciellt villkor för åtnjutande av understöd av statsmedel till nykterhetsnämndernas verksamhet. För att kunna erhålla dylikt understöd har kommunal nykterhetsnämnd sålunda att kvartalsvis till länsnykterhetsnämnden avgiva redogörelse för sina åtgärder gentemot personer, som blivit sakfällda för fylleri eller på annat sätt ådagalagt alkoholmissbruk. På grund av denna föreskrift har kretsen av dem som skola bliva föremål för nykterhetsnämndernas uppmärksamhet och åtgärder högst betydligt vidgats. Statsbidrag kan numera icke utgå till dessa med mindre de verkställa undersökning enligt alkoholistlagen beträffande *alla*, som blivit sakfällda för fylleri. Deras arbetsuppgifter ha därmed mycket kraftigt ökats.

Den här åsyftade föreskriften möjliggör för de organ, som öva uppsikt över nykterhetsnämnderna, att på ett långt effektivare sätt än tidigare kontrollera dessas verksamhet. Ovannämnda speciella villkor för erhållande av statsbidrag medför med andra ord långt större trygghet för att de till nämnderna anslagna statsmedlen komma till effektiv användning. Ur speciell kontrollsynpunkt finnes alltså numera betydligt mindre anledning till återhållsamhet vid medelstilldelningen till understöd av här ifrågavarande slag, en

omständighet, som vid riksdagens prövning av anslagsfrågorna till nykterhetsändamål förtjänar stort beaktande.

Även vissa andra åtgärder, som genomförts efter förra årets riksdag, äro av den art, att större anspråk kommit att ställas på de kommunala nykterhetsvårdsorganen, framför allt med avseende å deras utrednings- och övervakningsverksamhet. Särskilt tillsättandet av heltidsanställda ombudsmän hos tio länsnykterhetsnämnder innebär självfallet, att dessa länsnämnder på ett helt annat sätt än tidigare kunna förmå de kommunala nykterhetsnämnderna inom sina respektive län att bedriva sitt arbete med full effektivitet. Sådana bland dessa nämnder, som på grund av sammansättning eller av andra orsaker icke ha förmåga att handla självständigt, torde i allt större utsträckning komma i effektiv verksamhet. Nämnderna torde därmed till båtнад för det allmänna nykterhetstillståndet mobiliseras till vidtagande av erforderliga åtgärder i allt flera fall.

Jämsides med de ökade krav på nykterhetsnämnderna det försämrade nykterhetstillståndet ensamt ställer ha sålunda på grund av effektiviseringsåtgärder, som äro en följd av statsmakternas beslut, anspråken på nämnderna i fråga om både att tillfredsställande fullgöra sina skyldigheter enligt lag och författning och att taga nya initiativ till främjande av ett förbättrat nykterhetstillstånd ökat. Det synes oss därför icke bara rimligt utan som ett viktigt statsintresse, att dessa nämnder av statsmedel åtminstone kunna erhålla vad den författning, som reglerar statens understödsverksamhet på hithörande område, medgiver.

Enligt ifrågavarande författning kan statsunderstöd åt nykterhetsnämnd utgå i efterskott med intill $\frac{3}{4}$ av nämndens utgifter under föregående kalenderår, dock högst 1 000 kronor eller under särskilda omständigheter högst 1 500 kronor. På grund av dels det ökade antalet ansökningar, dels det begränsade anslag, som stått till förfogande, har emellertid sista året ingen nämnd kunnat erhålla högre bidrag än 500 kronor. Bidrag av denna storleksordning äro naturligtvis föga ägnade att stimulera nämndernas verksamhet och förmå kommunerna att själva anslå medel till den kommunala nykterhetsvården. Om en höjning av denna vårds effektivitet skall kunna åstadkommas, är det sålunda oundgängligt, att det här ifrågavarande anslaget icke oväsentligt ökas. Ovannämnda kontrollåtgärd beträffande de kommunala nykterhetsnämnderna i form av en med utgående statsbidrag förbunden skyldighet att avgiva kvartalsredogörelser för vidtagna åtgärder kan förlora mycket av sin effekt framför allt i fråga om de större nykterhetsnämnderna, om sådant bidrag utgår med så ringa belopp, att kommunerna komma att fästa föga avseende vid detta. Även ur denna synpunkt synes angeläget, att storleken av statsunderstödet till nämnderna hålles uppe.

Socialstyrelsen har i sina petita för nästa budgetår beräknat anslagsbehovet till understöd åt nykterhetsnämnderna till 250 000 kronor och även föreslagit, att ifrågavarande anslag skall utgå med detta belopp. Antalet ansök-

ningar om statsunderstöd var åren 1941, 1942, 1943 och 1944 resp. 743, 780, 873 och 917. Det sammanlagda ansökningsbeloppet var sistnämnda år 214 000 kronor. Nykterhetsnämndernas utgifter för verksamheten under år 1943 uppgingo dock till sådant belopp, att nämnderna i enlighet med gällande bestämmelser kunnat göra anspråk på ett betydligt högre belopp. Det är att märka, att ett flertal nämnder med kännedom om att anslaget till ifrågakvarande ändamål vore starkt beskuret i sina ansökningar frivilligt ålagt sig återhållsamhet. Det anslag, som stod till förfogande år 1944, uppgick till endast 165 000 kronor och var sålunda i hög grad otillräckligt. Med hänsyn till utvecklingen av understödsverksamheten under senare år har man även vid en tämligen försiktig beräkning skäl att uppskatta antalet år 1946 inkommande ansökningar om statsunderstöd till nykterhetsnämnderna till omkring 1 000. Om man som minimifordran uppställer, att vad gällande författning medger i fråga om medelstildelning till dessa nämnders verksamhet också skall utgå till dessa och sålunda bortser från det belopp, som därutöver med hänsyn till det aktuella nykterhetsläget vore erforderligt, är det nödvändigt att anslaget till understöd åt nykterhetsnämnderna för budgetåret 1945/46 upptages till minst det av socialstyrelsen beräknade och äskade beloppet 250 000 kronor. Ifrågakvarande anslag bör därför enligt vår mening höjas till nyssnämnda belopp.

I samma mån som nykterhetsnämndernas förebyggande verksamhet bedrivs med framgång komma statsutgifterna för anstaltsvård att nedbringas. Den i 13 § alkoholistlagen angivna formen av förebyggande verksamhet, övervakning, har visat sig vara den mest resultatrika av alla nykterhetsvårdens åtgärder i fråga om enskilda alkoholmissbrukare, om den utövas med energi och allvarlig personlig insats från övervakarens sida. För att främja användningen av denna åtgärd anslag 1944 års riksdag 13 000 kronor till bidrag till arvode åt personer, som vid sidan av annan verksamhet fullgöra övervakningsuppdrag för nykterhetsnämndernas räkning. Den s. k. snabbutredningen hade föreslagit ett särskilt anslag härtill och förordat, att detta skulle utgå med 25 000 kronor. Emellertid ansåg föredragande statsrådet i proposition till förra årets riksdag, att 13 000 kronor kunde räcka »under det första året av sådan försöksverksamhet». I den nu framlagda statsverkspropositionen är ifrågakvarande anslag upptaget med oförändrat 13 000 kronor, medan socialstyrelsen föreslog 28 000 kronor. Enligt gällande grunder för anslagets disponerande kan bidrag till ett och samma övervakningsfall utgå med högst 50 kronor. Det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet räcker sålunda till endast 260 dylika fall, om högsta bidrag utgår till dessa, vilket är i hög grad önskvärt med hänsyn till angelägenheten av att kunna ställa anspråk på övervakarna med avseende å sättet att utöva övervakningen. Endast en mycket obetydlig del av nykterhetsnämndernas många övervakningsfall skulle sålunda kunna komma i åtnjutande av statsbidrag. Försöksåret har redan uppvisat goda exempel på vilken stimulans till

ett mera energiskt och målmedvetet övervakningsarbete möjligheten till statsbidrag utgör. I de fall denna verksamhet härigenom kunnat effektiviseras, ha också utmärkta resultat av övervakningen vunnits. Det är därför enligt vår mening av stor vikt, att den positiva utveckling av övervakningsverksamheten, som nu inletts, icke brytes genom att de nykterhetsvårdsorgan, som ha att pröva ansökningar om statsbidrag i dessa fall, på grund av medelsbrist endast i undantagsfall kunna lämna statsbidrag och tvingas att avslå det stora flertalet ansökningar. Vi anse följaktligen, att anslaget till bidrag till övervakning enligt alkoholistlagen bör höjas och då lämpligen till ett belopp motsvarande vad socialstyrelsen begärt, nämligen 28 000 kronor.

Med stöd av vad vi sålunda anfört få vi föreslå,

att riksdagen å femte huvudtiteln för budgetåret 1945/46 ville till understöd åt nykterhetsnämnderna anslå 250 000 kronor och till bidrag till övervakning enligt alkoholistlagen 28 000 kronor.

Stockholm den 22 januari 1945.

A. J. Bårg.

Gottfrid Karlsson.

John Björck.

Bengt Elmgren.

Jones Erik Andersson.

P. J. Näslund.